

Sápi Gábor alezredes:

A TÖMEGES, ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ ÉS A TERRORIZMUS KAPCSOLATA

ÖSSZEGZÉS: A globalizáció elősegítette a világ népességének kontinenseken kívüli és belüli mozgását, így a bevándorlók száma tovább növekszik. Ezeknek a tendenciáknak köszönhetően a migráció vált a 21. század egyik fő kérdésévé, amely további társadalmi, gazdasági és politikai kihívásokat jelent a migránsok irányításával foglalkozó politikai döntéshozók számára az európai kontinens biztonságának javítása érdekében. Ennek jelentősége a Magyar Honvédség életében is számottevő, hiszen az MH honvédelmi és haderőfejlesztési programja a nemzetközi célkitűzések terén az eddigi irányelvek követését és a Nyugat-Balkán biztonságát helyezi előtérbe.

KULCSSZAVAK: menekültek, bevándorlók, migránsok, illegális migráció, terrorizmus

A népvándorlás minden történeti korban létezett, nem legújabb kori jelenség, azonban mai gyorsuló, globalizált világunkban a migráció mértéke napjainkra példátlan szintet ért el, és korunk meghatározó jellemzője lett. A globális migráció geopolitikai jelentősége az utóbbi időben lényegesen megnövekedett, mert a világban jóval nagyobb számban jelennek meg migránsok, mint a történelem bármely más korszakában.

Napjaink közbeszédében, de az írott és elektronikus médiában is gyakran keverednek a *menekült*, *migráns*, *bevándorló* kifejezések. A legegyszerűbb, vagy talán a legkevésbé félreérthető, a menekült, menedékkérő megfogalmazás, mivel magában a kifejezésben szerepel, hogy a személy valami elől menekül. Természetesen ennek többféle oka lehet: politikai, etnikai, vallási stb. üldöztetés; vagy éppen természeti katasztrófa, civilizációs csapás.

A migráns és menekült kifejezést is nagyon sokszor használják egymás szinonimájaként, a kifejezés értelmét és valós tartalmát helytelenül összemossa. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, az UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) értelmezése szerint¹ a menekültek olyan emberek, akik valamilyen fegyveres konfliktus vagy üldöztetés révén elmenekülnek otthonaikból, helyzetük gyakran veszélyes és elviselhetetlen, ezért más országokban keresnek menedéket. A nemzetközi jog védi a menekülteket, ezért nem szabad őket kiutasítani, vagy olyan körülmények közé visszaküldeni, ahol az életük veszélyben forog. A migránsok önkéntes elhatározásból, külső kényszerítő erők hatása nélkül, tehát nem valamilyen üldöztetés miatt, hanem életük jobbá tétele céljából kelnek útra. Éppen ezért nem szabad a két kifejezést összekeverni, vagy egymással felcserélve használni.

Különbséget kell tenni a legális és az illegális migráció között is. A legális migráció során az érintett személyek érvényes útiokmányokkal rendelkezve, szabályosan, pontosan dokumentálható módon vándorolnak egyik országból a másikba. Az illegális migráció ennek pont az ellenkezője: a vándorlás szabályos útiokmányok nélkül, határokon átszökve,

¹ Adrian Edwards: Ahogyan az UNHCR látja: „menekült”, vagy „migráns”, melyik a megfelelő? United Nations International Service, 2015. szeptember 9. <http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/pressrels/2015/unisinf513.html> (Letöltés időpontja: 2019. 02. 08.)

nagy számban, az embercsempész-hálózatok alkalmazásával történik.² Az elmúlt években a migráció tömeges méreteket öltött, amelynek fő jellemzője, hogy a kiváltó ok vagy okok hatására térben és időben egyszerre nagy létszámú, akár több tízezres tömeg is hajlandó megindulni és vándorolni kontinensek vagy kontinensrészek között.

A bevándorló, bevándorlás kifejezések már nehezebben definiálhatók az előbbiekhöz képest, de alapvetően egy idegen állam lakosainak, polgárainak egy másik állam területére való belépését jelenti letelepedés, új otthon alapítása céljából.³ Sokszor hallhatjuk a gazdasági bevándorló kifejezést, amely egyértelműsíti azt a célt, amiért valaki egy másik országban kíván letelepedni.

Az illegális bevándorló a másik – nem a legpontosabb – megfogalmazás, amellyel gyakran találkozhatunk. A bevándorló személy letelepedéséhez, munkavállalásához stb. a befogadó állam jogi feltételeit kell teljesíteni, így az „illegális” jelzőt semmiképp sem szerencsés használni. Helyette pontosabb az „illegális migráns” szókapcsolat használata.

A GLOBÁLIS MIGRÁCIÓ NAPJAINKBAN

Világviszonylatban a menekültek és migránsok száma 2015-ben elérte a 244 milliót, ami a 2000. évi 173 millió fős számadathoz viszonyítva 41%-os növekedést jelent. Az otthonukat, hazájukat elhagyók közel fele (48%) nő volt, mintegy 15%-a pedig 20 év alatti fiatal. Az afrikai kontinensen például a belső népességmozgás miatt a kontinensen lévő migránsok száma elérte a 34 milliót. Mindemellett Európában és Ázsiában él a világ migránsainak mintegy kétharmada.⁴

Napjainkra több ember kényszerült elhagyni lakóhelyét, mint a második világháború idején, vagy mint bármikor máskor a történelem folyamán. A legtöbb térségben a menekültek száma az 1990-es évek közepétől kezdett el emelkedni, de az elmúlt öt évben jelentősen megnőtt ez az arány. Az UNHCR *Global Trends – Forced Displacement in 2015*⁵ című jelentésében megállapította, hogy 2015-ben minden percben átlagosan 24 embert, összesítve naponta mintegy 34 ezer embert kényszerítettek otthona elhagyására. Ez az arány négyszer több volt, mint egy évtizeddel korábban, amikor percenként hat ember menekült el otthonából, hazájából. A jelentés szerint helyi összecsapások és üldöztetés miatt 2015-re 65,3 millió ember hagyta el otthonát és él a világban hontalanul. Ez körülbelül Franciaország népességének felel meg, illetve számarányában nagyobb, mint az Egyesült Királyság – vagy Kanada, Ausztrália és Új-Zéland – népessége.⁶

Az UNHCR 2018. évi jelentésében a korábbi adatokhoz képest jelentős növekedés tapasztalható, a menekültek száma pedig továbbra is rekordmagas. A 2015-ös adatokhoz képest világviszonylatban a menekülni kényszerült népesség száma 3,2 millió fővel nőtt, s 2017 végére mintegy 68,5 millióra emelkedett az üldöztetés, a helyi összecsapások, az erő-

² Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: A nemzetközi migráció jogi keretei. 1. http://publikon.hu/application/essay/455_1.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 02. 08.)

³ <http://www.kislexikon.hu/bevandorlas.html> (Letöltés időpontja: 2019. 02. 08.)

⁴ International Migrants Stock Dataset in 2015. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/migration-regions-infographics.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

⁵ Global Trends – Forced Displacement in 2015. UNHCR, 2016. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

⁶ Adrian Edwards: Global forced displacement hits record high. UNHCR, 20 June 2016, 2. <https://www.unhcr.org/afr/news/latest/2016/6/5763b65a4/global-forced-displacement-hits-record-high.html> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

szak általánossá válása következtében, vagy éppen a megélhetéshez szükséges minimális és alapvető feltételek hiánya miatt menekülni kényszerülők száma. 2017-ben naponta átlagosan mintegy 44 ezer ember kényszerült otthona elhagyására.⁷

A világban élő 68,5 millió menekült megoszlása a következő:⁸

- 25,4 millió fő menekültstátusszal rendelkezik (ebből 5,4 millió a palesztin menekült);
- 40 millió fő a saját országán belüli menekült, lakóhelyelhagyó;
- 3,1 millió fő a menedékkérelme elbírálására vár a különböző befogadó országokban.

A menekültstátusszal rendelkezők több mint kétharmada (68%-a) a következő öt országból származik: Szíria (6,3 millió fő), Afganisztán (2,6 millió), Dél-Szudán (2,4 millió), Mianmar (1,2 millió), Szomália (986,400 fő). A legtöbb menekült Szíriából érkezett, többségében Törökországban, Libanonban, Jordániában, valamint Nyugat-Európa országaiban (főként Németországban, Svédországban, Hollandiában) tartózkodnak. A létszámában második legnagyobb migráns populáció, az afganisztáni menekültek többsége – közel 1,4 millió fő – Pakisztánban tartózkodik, közel 1 millióan Iránban, 200 ezer fő pedig Európa országaiban. Fekete-Afrika (Szubszaharai Afrika) menekültjeinek száma 2017-ben 1,1 millióval (22%-kal) nőtt, főként a dél-szudáni válság következtében, ahonnan több mint 1 millió ember menekült – elsősorban – Szudánba és Ugandába.

Összességében az afrikai kontinens (Észak-Afrika kivételével) ad otthont 6,3 millió menekültnek, vagyis a menekültstátusszal rendelkezők közel harmadának. 2017 végén Törökország fogadta be a legtöbb menekültet, mintegy 3,5 millió főt, Európa más országaiban pedig közel 2,6 millió bevándorló tartózkodik. Az ázsiai, csendes-óceáni térségben is nőtt a menekültek száma: 2017 decemberében elérte a 4,2 millió főt, főként a Mianmarból Bangladesbe érkezett menekülteknek köszönhetően. Mindeközben a közel-keleti és észak-afrikai térségben lévő menekültek száma, mondhatni, változatlan: 2,7 millió fő. Az amerikai kontinens mintegy 650 ezer bevándorlónak ad otthont.⁹

A MIGRÁCIÓT KIVÁLTÓ OKOK

A gazdaságilag fejlettebb, gazdagabb világrészek felé irányuló nemzetközi legális és illegális migrációnak számos kiváltó oka és mozgatórugója lehet. Az elmúlt évtizedekben a harmadik világ romló politikai, társadalmi, gazdasági és környezeti feltételei, valamint az évtizedek óta tartó fegyveres konfliktusok, az erőszak, a bizonytalanság, továbbá a mindent felülmúló környezetrombolás és a szegénység a tömeges elvándorlás legjelentősebb okai. A világviszonylatban jelentkező társadalmi egyenlőtlenség, a tisztességes munka hiánya, a szegénység, a fegyveres összecsapások, a nemek közötti egyenlőtlenségek és a diszkrimináció, a terrorizmus és a klímaváltozás továbbra is arra ösztönzik az embereket, hogy jobb életet keressenek a világ egy másik pontján.

Világviszonylatban az urbanizáció a társadalmi-gazdasági fejlődés természetes következménye. Azonban a városi lakosság gyors növekedése megterhelheti a meglévő városi infrastruktúrát, a szolgáltatásokat, a környezetet és a városok társadalmi szerkezetét. Nem elhanyagolható tény, hogy a harmadik világban a nemzetközi népvándorlás főként a városok

⁷ Global Trends – Forced Displacement in 2017. UNHCR, 2018, 2. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5b27be547/unhcr-global-trends-2017.html> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

⁸ UNHCR – Figures at a Glance. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

⁹ Forced Displacement 2017: i. m. 2–18.

felé mozog, függetlenül attól, hogy a vándorlók ideiglenes állomásnak vagy végső célpontnak tekintik ezeket a helyeket. A menekülteknek és a bevándorlóknak a befogadó közösségekbe történő beilleszkedését nehezíti a városi lakosság hozzáállása: a polgárok attól való félelme, hogy az új lakosság veszélyezteti a meglévő munkalehetőségeket, erodálja a béreket, felborítja a társadalmi rendszereket, megváltoztatja a nemzeti identitást és a kulturális értékeket.

Az okok között meg kell említeni azokat a geopolitikai válságokat is, amelyek a Közel-Kelet országait sújtják, emellett jelentősen hozzájárul a vándorláshoz a korábban válságkezelési és stabilizációs céllal a térségbe telepített nemzetközi koalíciós erők – legfőképp az amerikai erők – visszavonása Afganisztánból és Irakból.

A nyugat-európai országokat megcélzó migráció hátterében markánsan jelenik meg az a 2015 augusztusában Németországban bevezetett belső szabályozás, amely a Szíriából érkező menekültek esetében felfüggesztette a dublini rendelet¹⁰ azon előírását, amely kimondta, hogy a menekülteket és a migránsokat abban az első európai országban kell nyilvántartásba venni (regisztrálni) és a menekülteljárást ott kell lefolytatni, ahol beléptek az EU területére. Németország valamennyi Szíriából menekült részéről feltétel nélkül elfogadta a menekültkérelmet, függetlenül attól, hogy korábban már regisztrálták őket más országban.¹¹ E rendelkezés nyomán ugrásszerűen megemelkedett a Németországba érkező menekültek száma, hiszen ilyen előnyök tudatában szinte mindegyik illegális migráns szír menekültnek vallotta magát.

A migráció alapvető oka számos és egymással összefüggő: a társadalmi-gazdasági lehetőségek és a jogállamiság hiánya, a gyenge kormányzás, az államilag intézményesített korrupció, a politikai instabilitás, a terrorizmus, a katonai és polgári konfliktusok mind jelentős és meghatározó tényezők. A migrációs dinamikát ezenfelül számos más tényező fokozza és segíti. Ilyen például a világméretű határok nélküli kommunikáció – különösen a közösségi média és az internet nagyobb információs rendelkezésre állása –, valamint a rokonok, családok, barátok egyesülésének, csatlakozásának igénye. Az emberek – önkéntes vagy kényszerített, törvényes vagy nem dokumentált – határokon átnyúló mozgása egy összetett folyamat, amely számos területen befolyásolja az érintett országok politikai döntéshozatalát.

Az elmúlt 15 évben minden afrikai térségben megnőtt a migráció, és leginkább a fiatal – 30 évesnél fiatalabb – népesség vándorlása, illetve a változó migrációs áramlások a jellemzők. Ezek a migrációs áramlások magukban foglalják a vándorló nők és gyermekek növekvő számát, a vidéki és a városi migrációt, a munkaerő-migrációt, az illegális migráció növekedését, valamint a menekültek, a menedékkérők és a lakóhelyüket elhagyni kényszerültek nagy számát.

Becslések szerint 2015-ben 21 millió migráns volt Afrikában, ebből 18 millió az afrikai kontinensről származott, a többiek pedig elsősorban Ázsiából, Európából és Észak-Amerikából. Emellett Afrikában több mint egymillióan vannak Ázsiából érkezett, nagyrészt kínai bevándorlók.¹² Az afrikai kontinensen az elmúlt évtizedekben tapasztalható gyors urbanizá-

¹⁰ Az Európai Unió Tanácsának 343/2003/EK rendelete (2003. február 18.) egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedéjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról. Eur-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32003R0343> (Letöltés időpontja: 2019. 02. 08.)

¹¹ Sally Hayden: Germany is set to accept asylum applications from all Syrians who arrive there. Vice News, 25 Aug 2015. https://news.vice.com/en_us/article/pa4gav/germany-is-set-to-accept-asylum-applications-from-all-syrians-who-arrive-there?utm_source=vicenewsfb (Letöltés időpontja: 2018. 10. 10.)

¹² The Revised Migration Policy Framework for Africa and Plan of Action (2018–2027) – Draft. African Union, Addis Ababa, 5–6. https://au.int/sites/default/files/newsevents/workingdocuments/32718-wd-english_revised_au_migration_policy_framework_for_africa.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

ció és az embereket ért olyan sokkhatások, mint például a régiókban (Elefántcsontpart, Libéria és Sierra Leone) kitört törzsi és faji háborúk, mind-mind növelték a migrációs rátát. Ma a Száhel övezet (a Szahara déli része) a megnövekedett politikai bizonytalanság színtere, és az egymást követő katonai puccsok, felkelések és lázadások mind a migrációt elősegítő és azt tápláló tényezők.¹³

A migrációra adott válasz, valamint a bevándorlók integrációja a befogadó társadalomba koronként eltérő jellemzőket mutat. A nyugati világba irányuló migrációs folyamat során a fejlett országokba – zömében Európába – illegális úton érkezett menekültek, migránsok beilleszkedését még tovább nehezítheti a befogadó közösség helyzete és állapota, valamint a származási országban zajló etnikai vagy vallási konfliktusok importálása és továbbélése a célországban. A hazájukból háborús, szociális, politikai vagy éppen gazdasági okokból, a jobb élet reményében útnak induló emberek a célországokban a magukkal hozott társadalmi és vallási kultúrájuk miatt válhatnak a befogadó társadalom biztonsági, szociális, vallási, demográfiai, egészségügyi, kulturális vagy gazdasági szempontból problémákat kiváltó, felgyorsító tényezőjévé. Társadalmi szempontból a beilleszkedési nehézségek valószínűségét több tényező befolyásolhatja. Ilyen lehet, ha az adott személy vagy csoport a hazájában:

- alacsony vagy bizonytalan szociális státusszal rendelkezett;
 - általános szegénység tapasztalható az adott népcsoporton belül;
- továbbá, ha az adott személy vagy csoport:
- vallási, kulturális, érték- és szokásrendje jelentősen eltér a befogadó társadalométól;
 - viszonyulása a hierarchiatemtő erőszakhoz eltér a többségi társadalométól;
- illetve, ha:
- a befogadó társadalométól eltérő demográfiai szempontok uralják a családszerkezetet.¹⁴

A TERRORIZMUS MEGJELENÉSE A MIGRÁCIÓ SORÁN

Az Európába vezető migrációs útvonalakon kialakult egy úgynevezett „terrorfolyosó”, amelyet a magát Iszlám Államnak nevező szervezet, az ISIS (Islamic State of Iraq and Syria) mint a menekültválság egyik legnagyobb élvezője használt fel arra, hogy helyi szélsőséges iszlamista csoportokat integráljon a globális terrorista vérkeringésbe. Az ISIS egyik elfogott stratégiai dokumentumában is az szerepelt, hogy a cél a menekülthullámot kihasználva beszivároztatni terroristákat Európába.¹⁵

A terrorista szervezetek különböző toborzási technikákat alkalmaznak méretüktől, hálózati kapcsolataik elhelyezkedésétől (szétszórt vagy sem) függően. Az egyének terrorista szervezetekhez történő kapcsolásához különböző eszközöket használnak. A toborzási módszerek és technikák, valamint az ezekhez kapcsolódó költségek térségenként, illetve a

¹³ Matthew Kirwin – Jessica Anderson: Identifying the Factors Driving West African Migration. West African Papers, July 2018, No. 17, 8. <http://www.oecd.org/swac/publications/2018-wap-17-identifying-the-factors-driving-west-african-migration.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 17.)

¹⁴ Horváth Dániel – Sántha Hanga: „Keresztjük a kereszténység” – A németországi keresztény menedékkérőket érő atrocitások büntetőjogi hátteréről. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bünyügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, Budapest, 2016, 30. https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10839/A_migracio_bunugyi_hatasai.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Letöltés időpontja: 2018. 10. 14.)

¹⁵ Alex P. Schmid: Links between Terrorism and Migration. ICCT Research Paper, May 2016, 42. <https://www.icct.nl/wp-content/uploads/2016/05/Alex-P.-Schmid-Links-between-Terrorism-and-Migration-1.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 04.)

társadalmi és politikai összefüggéseknek megfelelően változnak. Az eurázsiai régióban a tagok felvétele gyakran vallási szervezeteken keresztül történik, és a terrorista egységek tagjainak többségét olyan szervezett „munkaerő-felvételi” hálózatok veszik fel, amelyek pénzügyi támogatást igényelnek. Európában a toborzás gyakran történik online, a társadalmi-gazdasági helyzetüket tekintve hátrányosabb városi övezetekben társadalmi kapcsolatok révén, faji-vallási összefüggések alkalmával, illetve börtönökben. Afrikában és a Közel-Kelet egyes részein a toborzás gyakran olyan területeken történik, ahol a terrorista szervezetnek területi ellenőrzése vagy befolyása van.¹⁶

Az ISIS is a média felhasználásával tört élre a szélsőséges ideológia terjesztésében. Azonban ez nem egy új keletű dolog, a technikát az al-Kaidától vették át: ha egy terrorszervezet megsemmisül, egy másik veszi át a helyét és az innovatív ötleteit. Így lett az ISIS a „franchise-terrorizmus”¹⁷ jellemző példája.

ISZLAMISTA HÁTTÉRŰ TERRORISTA MERÉNYLETEK EURÓPÁBAN

Az Európát érintő migrációs válság kibontakozását megelőzően az Európai Unióban 2010 és 2014 között összesen 16 befejezett terrortámadás történt, s ezeknek 22 halálos áldozata és 70 sebesültje volt.

Év	Támadások száma	Halottak száma	Sérültek száma
2010	3	0	2
2011	1	2	2
2012	6	14	40
2013	2	1	1
2014	4	5	25
Összesen	16	22	70

1. ábra *Befejezett dzsihadista terrortámadások az Európai Unióban 2010–2014 között*¹⁸

A migrációs válság tetőzése évében, 2015-ben 10 terrortámadás következett be, ami 150 halálos áldozattal és 394 sebesülttel járt. Ezek közül a 2015. november 13-i párizsi merényletsorozat volt a legsúlyosabb. Az összehangolt, hat helyszínt érintő, hozzávetőleg fél óra alatt lezajlott támadássorozatban összesen 130 ember vesztette életét és mintegy 368 ember sérült meg. 2016-ban összesen 12 támadás történt, amelyben 132 személy vesztette életét és 621 sebesült meg. Ezek között volt a 2016. március 22-én történt brüsszeli, két helyszínes támadás. Elsőként két robbanás rázta meg a Zaventem repülőtérrel, majd egy órával később egy harmadik robbantás történt a Maelbeek metróállomáson. A jól szervezett és előkészített robbantásokban összesen 32 ember halt meg és 340 ember megsérült. Ugyanezen év július

¹⁶ FATF Report – Financing of Recruitment for Terrorist Purposes, FATF, Paris, 2018, 6. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-Recruitment-for-Terrorism.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 12.)

¹⁷ Szabó Lilla: Terrorizmus és migráció. Juratus, 2017. 04. 25. <https://juratus.elte.hu/terrorizmus-es-migracio/> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 04.)

¹⁸ Ambrus Andrea: A tömeges migráció és az iszlamista terrorizmus közti kapcsolat az Európai Unióban. Elemzések 2018/11. Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2018. április 24., 5. <https://svkk.uni-nke.hu/publikaciok/elemezések/nke-strategiai-vedelmi-kutatokozponti-elemzesek/2018> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 14.)

14-én Nizzában történt 2016 legtöbb halálos áldozattal járó terrortámadása. Egy teherautót belevezettek az ünneplő tömegbe, összesen 85 ember halt meg és több mint 200 megsebesült. 2017-ben a legtöbb halálos áldozattal járó támadás Manchesterben történt 22 halálos áldozattal és 116 sebesülttel.¹⁹

Az EU 2018. évi TE-SAT jelentése 2017-ben összesen 205 sikertelen és befejezett terrortámadásról számol be kilenc EU-tagállam részéről. Ezek 67%-a szeparatista célzatú, túlnyomórészt az Egyesült Királyság észak-írországi területein, 17%-a szélsőjobb, illetve szélsőbal oldali politikai célzattal történt. A terrortámadások 16%-a volt dzsihadista indítatású, amely az összképet tekintve jelentősen kisebb arányban áll a többivel, azonban a migrációval kapcsolatban jelentősen növeli a bizalmatlanságot és félelmeket.

A dzsihadista terrortámadásokat tekintve 2017-ben a tagállamok összesen 33 támadásról számoltak be, ami a 2016. évi adatok több mint kétszerese volt. A 33 esetből 23 kudarcot vallott, illetve a hatóságok akadályozták meg. A 10 befejezett támadás 68 halálos áldozattal és 844 sérülttel járt. A célpontok közé tartoztak katonai, rendőrségi és civil személyek.²⁰ A legpusztítóbbak azok a támadások voltak, amikor járműveket használtak fegyverként az elkövetők.²¹

Év	Támadások száma	Halottak száma	Sérültek száma
2015	10	150	394
2016	12	132	621
2017	10	68	884
Összesen	32	350	1899

2. ábra Befejezett dzsihadista terrortámadások az Európai Unióban 2015–2017 között²²

A dzsihadista hátterű európai merényletek a hasonló indíttatású terrorista akciók növekvő tendenciáját mutatják, ám azt is jelzik, hogy „változás észlelhető mind a célpontok kiválasztásában, mind pedig az elkövetési módban. Az elkövetett merényletek egy része (London, Stockholm, Berlin vagy korábban Nizza) nem igényelt különleges technikai vagy logisztikai képességeket (például a robbanóeszközök gyártása területén), sem túl részletes végrehajtási tervet, vagy esetleges bűntársakat, ami jelentősen nehezíti a merényletek megakadályozásához szükséges információgyűjtést és az illetékes rendvédelmi szervek elhárító tevékenységét. Más merényletek (Brüsszel, Párizs, Manchester) viszont azt mutatják, hogy a könnyebb eszközök felé való elmozdulás ellenére még mindig vannak olyan személyek Európában, akik összehangoltabb és bonyolultabb támadások elkövetésére is képesek és hajlandók.”²³

Azok a támadások, amelyeket a dzsihadista ideológia által vezérelt terroristák követtek el 2017-ben, ugyanazon célokat és preferenciákat követik, mint amelyek a korábbi évek eseményeiben is fellelhetők. Céljuk a válogatás nélküli gyilkosságok végrehajtása, vala-

¹⁹ Uo. 1–14.

²⁰ TE-SAT – European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018. Europol, 2018, 9.

²¹ Terrorist threat in the EU remains high despite the decline of IS in Iraq and Syria. Europol, 20 June 2018. (A továbbiakban: Europol, 2018.) <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/terrorist-threat-in-eu-remains-high-despite-decline-of-in-iraq-and-syria> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 09.)

²² Ambrus: i. m. 12–14.

²³ Dzsihadista terrorizmus Európában. Migrációkutató Intézet, 2017. július 27. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/07/27/dzsihadista-terrorizmus-europaban/> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 10.)

mint a nyugati „hedonisztikus” szimbólumok és életmód megszüntetése. A dzsihadista egy olyan gondolkodásmód mellett kötelezi el magát, amely vallási alapon utasítja el a nyugati demokráciát, amit viszont nem ismer. Ezt cselekedeteiben ki is nyilvánítja. A jelenlegi helyzet leírására a középkori keresztes hadjáratokkal való összehasonlítást alkalmazza: úgy véli, hogy a szunnita iszlám egy olyan keresztes hadsereggel áll szemben, amelynek a keresztények mellett szövetségesei a síiták és a zsidók.²⁴

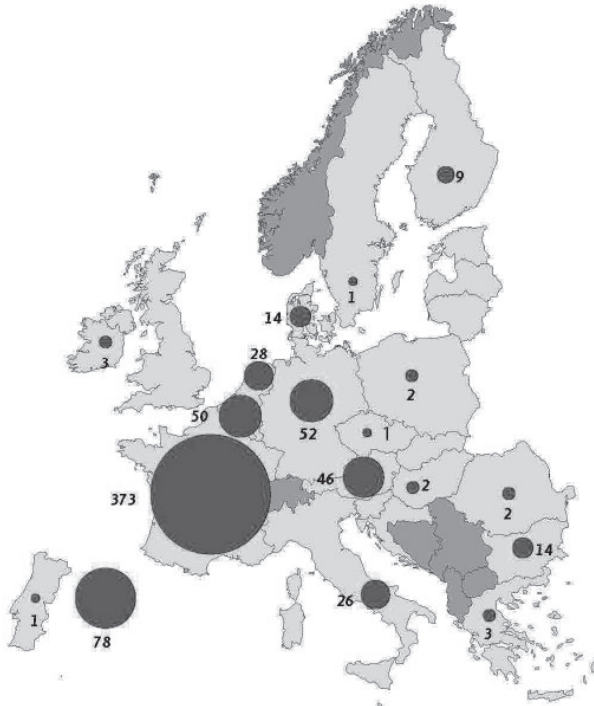
A dzsihadista terroristák közelmúltbeli támadásainak hármas trendje a következő:

- elsősorban az emberek nagyobb tömegeinek támadása (2015. november: Párizs; 2016. március: Brüsszel; 2016. július: Nizza; 2017. augusztus: Barcelona);
- támadások a hatalom szimbólumai ellen (francia csendőrök elleni támadás: Trèbes, 2018. március; belga rendőrök elleni támadás: Liège, 2018. május);
- támadások a nyugati életmód szimbólumai ellen (telt házú koncert elleni támadás: Manchester, 2017. május).²⁵

Bár a legtöbb iszlamista háttérű támadás Európában 2017-ben egyszerűbb eszközökkel és módszerekkel történt, azonban a robbanóanyagok használata továbbra is fennmaradt. A dzsihadista terroristák számára ez egy bizonyítottan előnyös módszer az áldozatok nagy száma és a tömeges sérülések bekövetkezése miatt. Figyelembe kell venni továbbá az eseményt kiváltó nagy médiahatást is. Számos dzsihadista támadás során az elkövetők személyesen viseltek improvizált robbanóeszközöket öngyilkos mellényekben vagy övekben, bár ezek többsége leginkább hamisnak bizonyult.²⁶

3. ábra Dzsihadista terrorizmus gyanúja miatt letartóztatottak száma az Európai Unióban 2017-ben

Forrás: TE-SAT 2018, 22.

²⁴ TE-SAT 2018: i. m. 64.

²⁵ Europol, 2018.

²⁶ TE-SAT 2018: i. m. 12.

A terrorcselekmények számának növekedése mellett, a támadásokkal összefüggésben a letartóztatások és őrizetbe vételek magas száma jelzi a hatóságok nagyobb felkészültségét, és a felderítőtevékenység nagyobb hatékonyságát. 2017-ben összesen 705 embert tartóztattak le 18 európai uniós tagállamban dzsihadista terrorista tevékenységben való részvétel vagy tervezés, támadás előkészítésének gyanúja miatt. A legnagyobb számban Franciaországban (373 fő), Spanyolországban (78 fő) és Németországban (52 fő) vettek őrizetbe személyeket terrorista bűncselekményekhez kapcsolódóan.

AZ ELKÖVETŐK KÖRE ÉS LEHETSÉGES MOTIVÁCIÓJA

A közép-mediterrán útvonal közvetlen hozzáférést biztosított a schengeni térség szívéhez, mert miután az illegális bevándorlók beléptek Olaszországba, utána a schengeni határokon csak a határrendszettel és a járőrökkel találkoztak, akik csak késleltették, de nem akadályozták meg haladásukat. Mindezek ellenére a közép-mediterrán térség útvonala a Földközi-tenger hosszú átkelési szakasza miatt rendkívül veszélyes és költséges. A másik „népszerű” útvonal – a kelet-mediterrán út Törökországon keresztül Görögországba – szintén hosszú és költséges, mivel kívül esik a schengeni övezet fő területeitől. Emiatt, és mert a menekülteket nyilvántartásba vehetik, nem valószínű, hogy a külföldi terrorista harcosok a két fő útvonalat használnák a schengeni térségbe való bejutáshoz – ezért is vannak túlsúlyban a nyugati városokban történt támadások elkövetői között európai állampolgárok.²⁷

A terrorcselekmények elkövetői hátterének elemzésekor a nyomozó hatóságok számára egyértelművé vált, hogy zömében nem a frissen beérkezett személyek követték el a terrortámadásokat, hanem másod- és harmadgenerációs, Nyugat-Európában letelepedett muszlim bevándorlók leszármazottai. Az ilyen hátterű fiatalok körében a radikalizálódás már a migrációs válság előtt megkezdődött, és az elmúlt években jelentősen felgyorsult. Az elkövetők többsége köztörvényes bűnözői múlttal is rendelkezik, és köztudott, hogy a börtönök a dzsihadista radikalizálódás melegágyai. Ezek a fiatalok úgy érzik, hogy a nyugati világ nem fogadja be őket, kitaszítottságban élnek, saját kultúrájukat elveszítették, a befogadó országát pedig nem ismerik el magukénak. Nyilvánvalóvá vált, hogy a dzsihadista terrorszervezetek Nyugat-Európában egyre inkább ebből a körből toborozzák híveiket.

Egy Egyesült Államokban készült, a kulturális identitás és a radikalizálódás közötti kapcsolatot vizsgáló tanulmány szerint elszigeteltséghez és a jelentéktelenség érzetéhez vezethet, ha egy adott bevándorló nem tud azonosulni azzal a kultúrával, amelyben él. A kutatók ezt a jelenséget „kulturális hajléktalanságnak” nevezték el. Ez az élethelyzet pedig egyenesen a radikalizálódás útjára vezetheti az identitását elvesztő személyt.²⁸

A terrorszervezetek működési mechanizmusát vizsgáló biztonsági szervezetek figyelmének középpontjába került a nők és a terrorizmus kapcsolata is. A dzsihadista terrorizmushoz kapcsolódó bűncselekményekkel összefüggésben letartóztatottak között a nők aránya 16%, többségük (64%-uk) az Európai Unióban született és uniós tagállam állampolgára.²⁹ „Egy nőről nem feltételezik, hogy terrorista akciót követne el, nem tekintik fenyegetésnek, ezért könnyebben tud támadást végrehajtani és így segíteni a terrorista szervezetet. Ki tudja használni a női mivoltát a lebukás elkerüléséhez. Akadályozhatja a szigorúbb ellenőrzést, hogy

²⁷ Marco Funk – Roderick Parkes: Refugees versus terrorists. ISSUE Alert, 2016/6, 2. <http://www.europarl.europa.eu/greece/resource/static/files/refugees-versus-terrorists.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 04.)

²⁸ Dzsihadista terrorizmus Európában, i. m.

²⁹ TE-SAT 2018: i. m. 56.

a női test várandóssággal járó változásai lehetőséget adnak fegyverek és bombák elrejtésére a kismamaruha alatt. A közvélemény tipikusan inkább az erőszak – beleértve a terrorizmus – áldozatának tekinti a nőt, mintsem elkövetőjének. Ez a felfogás még erősebb az olyan közel-keleti és észak-afrikai országokból származó nők esetében, amelyeket rendkívül „elnyomónak” tartanak, így a nőkre nem úgy tekintenek, mint terrorista vagy gerillaszervezetek potenciálisan harc képes elemeire. A nők azonban egyre inkább a terrorizmus részévé válnak. Nemcsak tevékenységük aránya növekszik a terrorista és a politikailag erőszakos szervezetekben, hanem a tevékenységük köre is kiszélesedik. A nők aktív részvétele a milítáns és terrorista szervezetekben támogatóként, logisztikai személyzetként, támadóként, emberrablóként, gépeltérítőként, vagy esetleg mártírként lényegesen megnövekedett, ezért sem hagyható figyelmen kívül e veszélyforrás lehetősége.”³⁰

ÖSSZEZÉS

A globalizációs folyamat elősegítette a világ népességének kontinenseken kívüli és belüli mozgását, így a bevándorlók száma tovább növekszik. Ezeknek a tendenciáknak köszönhetően a migráció a 21. század egyik fő kérdése, amely további társadalmi, gazdasági és politikai kihívásokat jelent a migránsok irányításával foglalkozó politikai döntéshozók számára a kontinens biztonságának javítása érdekében.

Természetesen nem igaz, hogy minden menekült és bevándorló terrorista indíttatású vagy bűnelkövető. Konkrét bizonyíték nincs arra, hogy a terroristák rendszeresen és szisztematikusan használják a menekültáradatot annak érdekében, hogy észrevétlenül lépjenek be az Európai Unióba. Vitathatatlan tény azonban, hogy a bűnözők és terroristák kihasználják az egyes illegális migrációs csatornák révén kialakult lehetőségeket. Annak az esélye, hogy a menekültekkel együtt terroristák is beléphettek Európába, fokozza a bizalmatlanságot a migrációval szemben, hiszen ez lehetett az egyik legkézenfekvőbb módja a terroristák Nyugat-Európába történő bejuttatásának. Néhányuk valóban menekültként érkezett, és igen látható módon megjelentek a 2015-ös párizsi támadásokban.³¹

A globális migráció nem zárult le, és az elmúlt évek adatai is fokozatosan növekvő tendenciát mutatnak. A migrációs probléma kérdése napjainkban még mindig jelentős és aktuális: nem telhet el nap anélkül, hogy a közbeszédben, valamint az írott és elektronikus médiában ne jelenjen meg vélemény, tudósítás a témáról, hiszen a migrációs válság a 2015-ös tetőzése óta változatlanul jelen van Európában. A kiinduló országokból még mindig milliók akarnak eljutni a nyugati országokba, az Európai Unió területére, így jelentős nyomást gyakorolnak az útvonalakon lévő tranzitországokra is. Az illegális migránsok többsége továbbra is a korábbi, jól bevált útvonalakat veszi igénybe.

A bekövetkezett terrorcselekmények bizonyították, hogy a migráció és a bűnözés (közte a terrorizmus) között jelentős kapcsolat van. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy mindazon nemzetközi szervezetek, ügynökségek és EU-hatóságok, amelyeknek tevékenységi körébe tartozik a szervezett bűnözés, a terrorizmus elleni küzdelem, a migráció, a határőrizet és az ezekhez kapcsolódó tevékenységek, minden információt összegyűjtsenek, elemezzenek és

³⁰ Szuhaí Ilona: A terrorizmus női vonala. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bünyügi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, Budapest, 2016, 167–174. https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10839/A_migracio_bunugyi_hatasai.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Letöltés időpontja: 2018. 10. 14.)

³¹ TE-SAT 2018: i. m. 62.

szétösszák egymás közt, és ezzel is elősegítse a felderítés hatékonyságát s nem utolsósorban a megelőzés lehetőségét. Ennek hiányában nincs esély arra, hogy biztonságos, normalizált és nyugodt környezetet teremtsünk a tömeges migráció következtében előállt helyzet ellenére.³²

Mindent összevetve el kell fogadnunk, hogy az illegális migráció kihasználásával olyan személyek is érkeztek és érkezhetnek Európába, akik kifejezetten jelentős veszélyforrást, nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek. Éppen ezért fontos az illegális és ellenőrizetlen migráció visszaszorítása (megakadályozása), amely a következő években is jelentős erőfeszítést igényel a migráció negatív hatását elszenvető országoktól és nem utolsósorban a nemzetközi közösségtől.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ambrus Andrea: *A tömeges migráció és az iszlamista terrorizmus közti kapcsolat az Európai Unióban*. Elemzések 2018/11. Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2018. április 24. <https://svkk.uni-nke.hu/publikaciok/elemezsek/nke-strategiai-vedelmi-kutatozokzpont-elemezsek/2018>
- Az Európai Unió Tanácsának 343/2003/EK rendelete (2003. február 18.) egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról. Eur-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32003R0343>
- Dzsihádisták terrorizmus Európában. Migrációkutató Intézet, 2017. július 27. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/07/27/dzsihadista-terrorizmus-europaban/>
- Edwards, Adrian: *Ahogy az UNHCR látja: „menekült”, vagy „migráns”, melyik a megfelelő?* 2015. szeptember 9. <http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/pressrels/2015/unisinf513.html><http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/pressrels/2015/unisinf513.html>
- Edwards, Adrian: *Global forced displacement hits record high*. UNHCR, 20 June 2016. <https://www.unhcr.org/afr/news/latest/2016/6/5763b65a4/global-forced-displacement-hits-record-high.html>
- FATF Report – Financing of Recruitment for Terrorist Purposes. FATF, Paris, 2018 <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-Recruitment-for-Terrorism.pdf>
- Funk, Marco – Parkes, Roderick: *Refugees versus terrorists*. ISSUE Alert, 2016/6. <http://www.europarl.europa.eu/greece/resource/static/files/refugees-versus-terrorists.pdf>
- Global Trends – Forced Displacement in 2015. UNHCR, 2016. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html>
- Global Trends – Forced Displacement in 2017. UNHCR, 2018. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5b27be547/unhcr-global-trends-2017.html>
- Hayden, Sally: *Germany is set to accept asylum applications from all Syrians who arrive there*. Vice News, 25 Aug 2015. https://news.vice.com/en_us/article/pa4gav/germany-is-set-to-accept-asylum-applications-from-all-syrians-who-arrive-there?utm_source=vicenewsfb
- Hegyaljai Máttyás: *Migráció – bűnügy – nemzetközi kitekintés*. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bünygyi hatásai*. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, Budapest, 2016. https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10839/A_migracio_bunugyi_hatasai.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³² Hegyaljai Máttyás: *Migráció – bűnügy – nemzetközi kitekintés*. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bünygyi hatásai*. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, Budapest, 2016, 25. https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10839/A_migracio_bunugyi_hatasai.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Letöltés időpontja: 2018. 10. 14.)

- Horváth Dániel – Sántha Hanga: „Keresztjük a kereszténység” – A németországi keresztény menedékkérőket érő atrocitások büntetőjogi hátteréről. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, Budapest, 2016. https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10839/A_migracio_bunugyi_hatasai.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- International Migrants Stock Dataset in 2015. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/migration-regions-infographics.pdf>
- Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: *A nemzetközi migráció jogi keretei*. http://publikon.hu/application/essay/455_1.pdf
- Kirwin, Matthew – Anderson, Jessica: *Identifying the Factors Driving West African Migration*. West African Papers, July 2018, No. 17. <http://www.oecd.org/swac/publications/2018-wap-17-identifying-the-factors-driving-west-african-migration.pdf>
- Schmid, Alex P.: *Links between Terrorism and Migration*. ICCT Research Paper, May 2016. <https://www.icct.nl/wp-content/uploads/2016/05/Alex-P.-Schmid-Links-between-Terrorism-and-Migration-1.pdf>
- Szabó Lilla: *Terrorizmus és migráció*. Juratus, 2017. 04. 25. <https://juratus.elte.hu/terrorizmus-es-migracio/>
- Szuhai Ilona: *A terrorizmus női vonala*. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, Budapest, 2016, 167–177. https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10839/A_migracio_bunugyi_hatasai.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terrorist threat in the EU remains high despite the decline of IS in Iraq and Syria. Europol, 20 June 2018. <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/terrorist-threat-in-eu-remains-high-despite-decline-of-in-iraq-and-syria>
- TE-SAT – European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018. Europol, 2018. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>
- The Revised Migration Policy Framework for Africa and Plan of Action (2018–2027) – Draft. African Union, Addis Ababa. https://au.int/sites/default/files/newsevents/workingdocuments/32718-wd-english_revised_au_migration_policy_framework_for_africa.pdf
- UNHCR – Figures at a Glance. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- <http://www.kislexikon.hu/bevandleras.html>